

Zamyšlení nad smyslem národních dějin, II. část

Roman Cardal

7. mája 2024 ✦ Spoločnosť ✦ CZ, Filozofia

predchádzajúca časť:

Zamyšlení nad smyslem národních dějin, I. část

1. Jedinci a národ - co stojí na prvním místě?

První díl našeho pojednání nám vyjasnil jeden zásadní problém. O smyslu českých a slovenských dějin bude možné smysluplně hovořit jen v případě, že smysl je *vlastní jednomu každému lidskému jedinci*, který byl, je a bude součástí národního společenství Čechů a Slováků. To také obrací naruby přístup, o němž jsme v prvním díle hovořili – jedinci zde nejsou pro společnost, národ a kolektiv, nýbrž naopak, společnost, národ a kolektiv tu jsou *pro lidského jedince*. To je první kritérium smyslu jakéhokoliv společenství, tedy i českého a slovenského národa – jen pokud stojí ve službě jeho členů, lze se k jeho smyslu smysluplně vyjádřit.

Ilustračný obrázok, zdroj: Collections – Get Archive

Někteří lidé, kteří ještě své národní vědomí neztratili, by možná namítli, že jedinci by měli být ochotni se pro svůj národ obětovat a že tedy národ je něco víc než jeho individuální členové. Odtud by pak měli blízko k závěru, že jedinci jsou zde pro národ, a ne národ pro jedince. Tím by ovšem upadli do kolektivistického omylu, jehož důsledkem je posvěcení možnosti obětovat jednotlivé bytosti něčemu, co nemá své vlastní, nezávislé bytí, co nemá osobní rysy, nýbrž ustavuje se jako *pouhý systém vztahů* mezi jedinečnými osobami, jimž jediným náleží *být pro sebe* a teprve v důsledku tohoto metafyzického faktu *být svobodně i pro druhé*.

Dospěli jsme tak do bodu, v němž se musíme ptát, jak národní společenství slouží jednotlivým osobám, z kterých toto společenství sestává. I na tuto otázku znali odpověď již myslitelé dávné antiky. Lidský jedinec, nakolik je jedincem, není schopen bez pomoci a podpory druhých žít vpravdě lidský život, a proto k jeho přirozenosti patří znak, který označujeme jako *společenskost*. Každý člověk přichází na tento svět jako *nehotová bytost*, jako subjekt, jenž se musí za přispění druhých svými vlastními svobodnými volbami *dohotovit* neboli *dozrát z osoby v osobnost*. Tento proces lidského fyzického, psychického a duchovního růstu lze nazvat *kultivací* člověka.

Tak jako kultivovaná zem dává zušlechtěné plody, tak i kultivovaný člověk pozvedá sebe i své okolí na úroveň, které by bez jeho inteligentního a svobodného přičinění nebylo možné dosáhnout. A právě v tom je obsažena odpověď na výše vznesenou otázku: lidská společnost, a ještě více národní společenství, *vytváří nezbytné podmínky pro kultivaci svých členů*, což není nic jiného než vytváření nutných podmínek pro *dosažení posledního cíle (smyslu)* jednoho každého z jejích příslušníků. Právě proto si společnost zaslouží loajalitu jedinců a *svobodná oběť jedinců* ve prospěch společnosti proto není ničím nepatřičným.

Ilustračný obrázok, zdroj: Collections – Get Archive

2. Vyprazdňování pojmu „národ“ pod vlivem ideologií

Při pojednávání tohoto tématu záměrně rozlišujeme mezi *lidskou společností* a *národním společenstvím*, protože vztahy mezi členy společnosti mohou a fakticky také mnohdy jsou ustaveny a zajišťovány toliko *právními regulami*, kdežto příslušníci národa k sobě mají *mnohem blíže* díky sdíleným hodnotám jako jsou jazyk, území a společná minulost (dějiny), jejichž prostřednictvím takto spojení lidé získali určité rysy a charakteristiky (dobré či špatné), kterými se liší od ostatních národů, u nichž byly formující (a deformující) faktory jiného druhu (jiný jazyk, jiné podmínky prostředí, jiné dějiny). Pokud se stane, že se vztahy mezi členy určitého národního společenství z nějakého důvodu odcizí, překračuje se tím více či méně hranice, která národní společenství odděluje od prosté lidské společnosti.

Z těchto úvah je patrné, že *jazyk, území* a *společné dějiny* jsou pro jednotlivé národy něčím naprosto podstatným, že mezi nimi panuje *podstatná souvislost*. V momentě, kdy se vazba mezi nimi uvolní a začne být vnímána jako něco *nepodstatného* a *nenutného*, začne se i samotný pojem *národa vyprazdňovat* až postupně ztratí svůj konkrétní obsah. Jestliže tedy dojde k tomu, že se tyto vztahy v *myslích lidí* rozvolní, musí se to nakonec projevit i v realitě daného národa. Národní vědomí takových lidí začne postupně vyhasínat a po určité době už necítí žádnou loajalitu k těm, s nimiž je jazyk, území a společné dějiny pojí. Mají stejně blízko – či snad lépe řečeno stejně daleko – ke každému člověku nezávisle na tom, zda se jedná o Čecha, Slováka, Němce, Angličana, Američana, Australana, Tunisana, Nigérijce, Číňana či nějakého jiného jedince *odlišné národnosti*.

Je samozřejmě snadné namítnout, že je mnohem přijatelnější mít přátelský vztah ke každému člověku proto, že je člověkem a ne proto, že pochází ze stejného národa jako my sami, ale tato výhrada přehlíží, že člověk *jako takový* neexistuje na způsob individuálního bytí. Lidství je vždy *vtěleno, konkretizováno* do jednotlivých osob (individualizace lidství), které mají zcela konkrétní vazby ke svému okolí, mluví a myslí v určitém jazyce a mají do sebe zapsán původ ze zcela jedinečného prostředí. Odhlédnout od těchto souvislostí, vazeb a závislostí znamená vytvořit si v mysli pojem člověka, kterému v konkrétní realitě nic

neodpovídá. Jakmile však zmíněný pojem *abstraktního člověka* v myslích lidí nahradí pojetí vyrůstající z konkrétní zkušenosti s jednotlivými lidmi, stává se z něj pojem *ideologický*, který stojí z principu *proti skutečnosti* člověka z masa a kostí a tíhne k jeho přetvoření ke své podobě.

Ilustračný obrázok, zdroj: Creazilla

Výsledkem takové ideologizace lidského myšlení (zde ilustrováno na vypreparovaném pojmu „člověka“) je *od-skutečnění* neboli *zničení* živoucí skutečnosti zvané *konkrétní člověk*, který má konkrétní jméno, konkrétní rodiče, sourozence, přátele, mluví konkrétním jazykem, žije v konkrétním místě a dostalo se mu zcela konkrétní kulturní formace, díky níž se opět zcela konkrétním způsobem chová k druhým i ke svému prostředí. Ideologie se dá proto charakterizovat jako postoj *nenávisti* vůči konkrétní, historicky ustavené skutečnosti a jejím cílem je *její zničení pod rouškou vznešených abstraktních hesel o bratrství, rovnosti a svobodě*. Konkrétní jedince a konkrétní národy lze vyhladit nejen zbraněmi fyzickými, ale i zbraněmi ideovými, které jsou v éře moderní „humanity“ nasazovány se stále vzrůstající intenzitou.

Tento neblahý trend, k němuž se ještě vrátíme, bývá také úspěšně maskován rétorikou *kritičnosti*. Moderní teorie poznání se v dějinách filozofie běžně označují jako *kritické*, čímž se má na mysli, že se odpoutávají od „středověkého dogmatizmu“ a pohybují se na půdě čisté racionality. Ve skutečnosti se ale jedná o *kritiku stávající skutečnosti*, která existuje nezávisle na nás, odkud už je jen pár kroků k jejímu *popírání* a k *vytváření tzv. skutečnosti racionální*, jíž musí jít z cesty vše, co se optikou nové kritičnosti jeví jako „iracionální“. Revoluční potenciál moderní „kritičnosti“ je nepřehlédnutelný.

Tyto úvahy se mohou zdát velmi odtažité našim každodenním problémům, ale tak je tomu pouze do té doby, než si uvědomíme, že moderní „kritické teorie“ se velmi podstatně týkají našich individuálních životů a *samotného našeho národa*. Je známé, že příslušníci Frankfurtské školy označovali svůj přístup k realitě právě jako „kritickou teorii“, což je zřejmá vějička pro každého nekriticky uvažujícího intelektuála. Rio Preisner k tomu velmi přiléhavě poznamenává:

„Nenávistný, anti-reálný grunt totality se dobře projevuje v Adornově definici totality jako kategorie „kritické“. V dějinném vývoji kritiky a kritičnosti lze od 18. století, v němž se utvářela osvícená, prométeovská kritika, pozorovat stále rozhodnější sklon k její totalitizaci. Osvícená kritika vrcholí odmítnutím prosvětlenosti jsoucna (tedy transcendentální jednoty, dobra a krásy) a nahrazením světla bytí vše-spalujícím ohněm totálního prométeovského subjektu totální revoluční třídy. Cílem kritiky je negace jsoucna v jeho prosvětlenosti bytím, negace jednoty, krásy a dobra stvořených věcí.“

Když nahradíme obrat „revoluční třída“ obratem „revoluční člověk“, což je podoba člověka, kterou lidské bytosti vtiskla „moderní kritičnost“ orientovaná na interpretaci poznání a v důsledku toho i na reinterpretaci samotné skutečnosti (skutečnosti člověka nevyjímaje), jsme rázem uprostřed našeho

současného dění.

(Pokračování)

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/zamysleni-nad-smyslem-narodnich-dejin-ii-cast/>